

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN BİR ADAM YARATMAK VE WILLIAM SHAKESPEARE'İN HAMLET ADLI ESERLERİNDE RUH ÇİLELERİ*

Mehmet Ertuğ YAVUZ**

Öz

Necip Fazıl Kısakürek, şiir, tiyatro, fıkra, hikâye, makale, tarih, tenkit, biyografi türlerinde yazılar yazmıştır. Çok çeşitli eserleri ustalıkla veren bir yazar ve şair olduğu bilinen bir gerçektir. Necip Fazıl, aynı zamanda Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nin ilk önemli şairlerindedir. Tüm şiirleri *Çile* adlı eserinde toplanmıştır. Sağlığında dokuz defa basılan *Çile* şiir kitabı, her baskısında yeni şiirlerle zenginleştirilmiştir. 'Çile' kavramı, 'eziyet, ıstırap ve azap' gibi anlamların yanında tasavvufta da önemli bir kavramdır. William Shakespeare ise Batı dünyasının en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Necip Fazıl Doğuda; William Shakespeare de Batıda aynı insani çile ve ruh bunalımlarını yaşayıp, hissederek aynı mesajları evrensel olarak vermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakürek, William Shakespeare, *Çile*, *Hamlet*.

SOUL SUFFERINGS IN NECİP FAZIL KISAKÜREK'S BİR ADAM YARATMAK AND WILLIAM SHAKESPEARE'S HAMLET

Abstract

Necip Fazıl Kısakürek wrote articles, poems, plays, anecdotes, stories, articles, history, critique, biography. It is a known fact that he is a writer and poet who produced a wide variety of products skilfully. Necip Fazıl is also one of the first important poets of the Republican Period in Turkey.

* Geliş Tarihi / Received Date : 07.05.2018

Kabul Tarihi / Accepted Date : 26.06.2018

** Dr Öğr. Üyesi, Bozok Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, ertuyavuz37@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-1584-6562

All his poems are collected in his work called "Çile". This poetry book, which was published nine times when he was alive, has been enriched with new poems in each edition. The notion of 'suffering' is an important concept in mysticism. The notion of suffering, having such meanings as "torment", "suffering" and "punishment", is an important concept in mysticism as well. William Shakespeare is considered one of the greatest poets of the Western world. Necip Fazıl from the East and William Shakespeare from the West experienced the same human and soul suffering and gave the same universal messages to mankind.

Keywords: Necip Fazıl Kısakürek, William Shakespeare, Suffering, Hamlet.

I. Bölüm: Necip Fazıl Kısakürek ve Edebi Gerçekliği

Büyük Üstad Ahmet Necip Fazıl Kısakürek, 26 Mayıs 1904 de İstanbul'da doğmuş ve 25 Mayıs 1983 de gene aynı şehirde vefat etmiştir. Dünyaca ünlü bir Türk şair, yazar ve düşünürdür¹.

Necip Fazıl, en çok yirmi dört yaşındayken yayımladığı ikinci şiir kitabı *Kaldırımlar* ile tanınmıştır. 1934 yılına kadar sadece şair olarak tanınmış ve o devirde Türk basınının merkezi olan Bâb-ı Âli'nin (Osmanlı Devleti'nin sadaret makamı ve devletin yönetim merkezi, 18. yüzyıldan itibaren özellik kazanmış ve Osmanlı bürokrasisinin, sadaret mensuplarının, paşaların yaşadığı bir bölge halini almıştır 1870'lerden sonra ise Cağaloğlu, Türk basının merkezi haline gelmeye başlamıştır) önde gelen isimleri arasında yer almıştır. Necip Fazıl 1934 yılında Seyyid Abdülhakim Arvasi (Arvas Seyyidleri ailesine mensup, anne tarafından Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin soyundan olan Nakşibendî-Hâlidî şeyhi,) tanışıp sohbetlerinde bulunması, aydın çevrelerde tanınmasını sağlamıştır ve Cumhuriyet döneminin önemli fikir ve sanat adamlarından olan Kısakürek'in kendisiyle İslam Tarihi Ansiklopedisi ile tanıştıktan sonra büyük bir değişim yaşayan Kısakürek, 1943-1978 arasında 512 sayı olarak yayımlanan *Büyük Doğu Dergisi* yoluyla İslami görüşlerini kamuoyuna duyuran ve Büyük Doğu Hareketi'ne önderlik eden bir şairdir². Şahsiyet, haysiyet ve manevî üstünlüğü hedef tutan bu ekolün adı Büyük Doğu'dur. Oğuz³ (2017) Şarkiyatçı bağlamda

¹ Çalışkan, Adem. "Necip Fazıl Kısakürek'in 'Çile' Adlı Şiiri Ve Çözümlemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 () 42

² Sarı, İbrahim. "Üstad, Necip Fazıl Kısakürek", *Nokta Yayınevi, İstanbul, 2016, s.49.*

³ Oğuz, Ayla. "Doris Lessing'in Yaşlı Şef Mışlanga'sına Sömürgeci Göndermeler", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Dergisi Cilt 5 (2), 2017/II: 87-94.*

'doğulu' kavramının Avrupa'ya ait olduğunu aktarır (s.90). Necip Fazıl, Türk Edebiyatı'nın en kudretli kalemi, Batıyı Batılıdan daha iyi bilen bir yazar, kurtuluşu köke bağlılıkta, Batı'dan, Batılıdan, bătıldan uzaklaşmada, hakikat etrafında çevrelenmekte ve dâvayı aksiyon gücüne kavuşturmakta bulan büyük bir mütefekkirimiz, tiyatro yazarımız ve gazetecimizdir. Dergi, Türkiye'de antisemitizmin yayılmasında öncü bir rol oynamıştır. Doğu-Batı ilişkilerinde Büyük Üstad iki tarafa da bakış açısını en yalın şekilde şöyle dile getirmektedir:

“Doğu der ki Batıya, güneşi fethetsen de
Ruh gerçeği bendedir, madde yalanı sende”⁴

Necip Fazıl'ın tespitiyle; ilk Doğu-Batı kamplaşması Perslerin Yunanlılara saldırısıyla ortaya çıkmış ve zamanla değişik anlamlar kazanmıştır. Yine Necip Fazıl'a göre Doğu, bir millet anlayışına sahiptir ve özellikle İslamiyet'ten sonra bu anlayışı netleştirmiştir, böylesi bir bakışın tezahürüdür. Batı, akli ve maddeyi temsil ederken, Doğu derinliğin ve ruhun simgesidir. Bu yönüyle Necip Fazıl Kısakürek, Batıyı ve Doğuyu kendi içlerinde yaşadığı buhranlarıyla, çatışmalarıyla ele alarak, bu buhran ve ucuzluktan kurtulmanın hal çareleri peşinde koşmaktadır. Elbette ki; yeniden toparlanmamızın yolu ise İslamiyet'ten geçmektedir bu anlayış gereği: "evvela şahsını, sonra bütün Doğu âlemini kurtarması, daha sonra da çepeçevre yeryüzüne ve insanlık kadrosuna sahip bir kurtuluş ifadesine varması için Türk milletine gereken yol, en girift, en mahrem ve en iç kavranışıyla O'na göre İslamiyet'tir. Necip Fazıl Büyük Doğu dünya görüşünden hareketle düşüncelerini şöyle açıklar: "Bu dünya görüşü sadece saf ve gerçek İslam ruhunun, dünü, bugünü ve yarını; hakları ve hakikatleri ve tecrübeleriyle bütün doğu ve batı dünyasını kucaklamış olan davasından ibarettir."⁵ Bu anlamda esaretin yalnızca Allah'a olması gerektiğini düşünür ve şöyle der: "Kendini yalnızca Allah'a esir ver ki; hürriyeti bulasın ve hayvan esaretinden kurtulasın"⁶. Bu anlamda hakikati doğu batı kavramlarıyla sınırlamayı doğru bulmaz. Ona göre hakikat " her türlü mekan ve muntika hasisliğinden mücerred ve münezzehe."⁷ Bu anlamda batı dünyasının doğu ve doğuya ait olanı ötekileştiren oryantalist bakış açısını reddettiğini ve bunun üzerinde ve her şeye bütünlük içinde bakan bir söylem geliştirdiğini söyleyebiliriz.

⁴Kısakürek, Necip Fazıl. "Öfke ve Hiciv", Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014. E-kitap <https://books.google.com.tr/books?id=iwiEAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false> giriş:05.05.2018

⁵ Kısakürek, Necip Fazıl. "İdeolacya Örgüsü", Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2017, s. 14.

⁶ A.g. y., s. 14.

⁷ A.g.y., s. 16.

Bu anlamda da Büyük Doğu düşüncesinin ana kaynağı İslam⁸ olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Necip Fazıl, bu ana kaynak bahsini geniş olarak ele alır Ana kaynak İslam Dini'ni; insan, cemiyet, devlet, kâinat, siyaset, adalet, mülkiyet, ordu, kadın, sanat v.s. boyutlarıyla ele alırken ana kıstas olarak da dışı şeriat, içi tasavvuf olan bir Doğu mefkûresi şeklinde karşımıza çıkar⁹. Necip Fazıl, Kanuni Sultan Süleyman_ (Batılıların Muhteşem Süleyman adıyla adlandırdığı) döneminde bozulmaya başlayan topluma Büyük Doğu menşeli kurtuluş reçetelerini sürekli hazırlar. Bozulan gidişatı yeniden düzelterek, insanlığı, İslam'ın aydınlığına kavuşturacak bir inkılâp bekleyişi içerisinde. Büyük Doğu, bu inkılâbın zuhurunda Ona göre etkin rol almalıdır.

Necip Fazıl Kısakürek, ömrünün önemli bir kısmını "zamanın, bütün şekillerinden sıyrılıp, tüm çıplaklığıyla, insanın ensesine bindiği ve beynini emdiği yer" olarak algıladığı yeryüzü hapishanelerinde geçirmiştir. Çünkü O, her entelektüel gibi ne pahasına olursa olsun doğru olan şeyleri söylemekten geri durmamıştır. Tek tip düşüncenin hâkim olduğu, aykırı fikir ve düşüncelere geçit verilmeyen bir dönemeçten geçmiştir. Bu nedenle de her söylediği ya yanlış anlaşıldığından ya da mevcut düzene tehdit olarak algılandığından çoğu kere zindanla cezalandırılmıştır. Ancak bütün bu fiziki ve psikolojik baskılar onu haklı davasından vazgeçirememiştir. Çeşitli tarihlerde İstanbul, Ankara, Malatya hapishanelerinde geçirdiği günlerini günlük olarak kayda geçirmiş ve daha sonra da kitaplaştırmıştır¹⁰.

Necip Fazıl'ın iç dünyasına hüznü bir yolculuk vardır bu hapishane günlüklerinde. Bu hapishane hayatı; Necip Fazıl'ın hayatında önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu sürecin kişiliği, yazın hayatı ve aksiyonu üzerinde tesirleri olduğunu görürüz daha sonraki dönemlerde öyle ki hapishane, Necip Fazıl'ın ruhunu daha da inceltmiştir. İç âlemine daha narin ve nazik bir sefer yapmaktadır sanki. Hapishane günlüklerinde. Dinine daha sıkı sarıldığına şahit olmaktayız.

Hapishane –özellikle de Malatya'da geçirdiği hapishane günleri- Necip Fazıl için; "gökler dolusu sustuğu ve gök gürültüleriyle dolduğu"¹¹ bir yerdir. Hapishanede konuşmak da çok zordur. Ya da kelimeler bir bakıma hep bir yerlerinize takılıp kalır. Necip Fazıl Üstadın, şiir, tiyatro, fıkra, hikâye, makale, tarih, tenkit, biyografi türlerinde yazılar yazmış, eserler vermiş çok üretken bir insan olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Sadece eser verdiği türlere bakıp onun

⁸ Sarı, a.g.y., s. 48.

⁹ Tosun, Yusuf, Büyük Doğu Ufku: Necip Fazıl Kısakürek, Yarın Dergisi, Mayıs/1983:7.,25.

¹⁰ Sarı, a.g.y., s. 64-68.

¹¹ Öz, Asım. Saatçi Musa. Beyan Yayınları, İstanbul, 2010, s.201.

çok çeşitli ürünleri ustalıklıca veren bir yazar ve şair olduğunu söyleyebiliriz. Sağlığında ve vefatından sonra basılan eserlerinin sayısı son haliyle yetmiş civarındadır. O, hayatını yazıyla özdeşleştirmiştir yaşamıştır adeta¹².

Necip Fazıl, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk önemli şairlerindendir. Tüm şiirleri *Çile* adlı eserinde toplanmıştır. Sağlığında dokuz defa basılan *Çile* şiir kitabı, her baskısında yeni şiirlerle zenginleştirilmiştir. Şiir alanında Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dranas, Sezai Karakoç başta olmak üzere birçok önemli şair üzerinde etkisi vardır. Necip Fazıl'ın şiir sanatı (poetika) ile ilgili geniş bir açıklama, *Çile* şiir kitabının sonunda yer almaktadır. Onun poetikası, daha çok kendi şiiri üzerine bir çerçeve ve değerlendirme sunar bize. Yani O, kendi şiiriyle ilgili konuşur¹³.

'Çile' kavramı, 'eziyet, ıstırap ve azap' gibi anlamları yanın da tasavvufta da önemli bir kavramdır. Tasavvufta, nefsin kötü duygulardan arınması ve mükemmelliğe ulaşılabilmesi için 'kırk gün süren bir çile' süreci vardır. Buna 'Allah'a(c.c.) ulaşmak için çekilen zahmet' anlamında 'çile çekmek' denir, daha sonra deyimleşerek anlam genişlemesine uğramıştır. Bu amaçla yazdığı tiyatrolarında ise hem sanat, estetik hem de fikir ön plandadır. Genelde kahramanları bilgece konuşmalarda bulunur. İlk tiyatro eseri *Tohum*'u daha sonra kendisi de eleştirmiştir. En önemli tiyatro eseri ise *Bir Adam Yaratmak*'tır. *Bir Adam Yaratmak*, Necip Fazıl Kısakürek'in 1937 yılında yazdığı üç perdelik bir oyundur. Bu eser, bir tiyatro yazarının geçirdiği büyük ruh çilesini ve hezeyanlarını anlatır. Ölüm korkusu, sanatın çilesi, kader, cinnet konularına sürekli, farklı açılardan değinir. Konusu "meçhul bir tarihte, İstanbul'da" geçen oyunun karanlık, boğucu ve iç karartıcı bir atmosferi vardır. Yazar, aralıklarla iki yıl süren bir çalışma sonucunda oyunu tamamlamıştır. İlk piyesi olan *Tohum*'dan sonra ikinci tiyatro eserini yazan Necip Fazıl'ın tiyatro yazarlığı konusunda ilk ustalık eseri ve Türk tiyatrosunun bir trajedi şaheseri denebilir, kabul edilebilir. Eserde oyun kahramanı olan yazar Hüsrev'in kaleme aldığı "Ölüm Korkusu" adlı oyun ile "Bir Adam Yaratmak" piyesinin kendisi iç içe ustalıklıca kullanılmıştır¹⁴.

Eser, ilk defa 1937-1938 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından sahnelenmiş, başrolü Muhsin Ertuğrul oynamıştır. 1994 yılında İstanbul Devlet Tiyatroları tarafından da sahnelenmiştir. Oyun yazarı Hüsrev, yazarın da

¹² Sarı, a.g.y., s. 40-44.

¹³ A.g.y., s. 40-44.

¹⁴ Aksal, Ali Haydar. Necip Fazıl: Büyük Doğu Irmağı. İnsan Yayınları, İstanbul, 2007, s. 40.

başkahramanı, iç ses karakteri, “Ölüm Korkusu” adı eserini tamamlamıştır¹⁵. Yazdığı eserin kahramanı bir kaza kurşunu ile annesini öldürünce aklını kaybetmiş ve kendisini daha önce babasının yaptığı gibi bir incir ağacına asarak intihar etmiştir. Piyes yazarı Hüsrev de babasını oturduğu yalının bahçesindeki incir ağacına asarak gerçekleştirdiği intihar sonucu kaybetmiş biridir. Halen oturdukları yalıda annesi, halasının kızı (Selma), piyesin başrol oyuncusu (Mansur), gazete patronu (Şeref), Şeref’in Hüsrev’e âşık karısı (Zeynep) ve ruh doktoru arkadaşı (Nevzat) bir gün piyesi tartışmaktadırlar. Eserdeki kaza ile annesini vurma bölümünü gerçekçi bulmayan misafirlerine sahneyi izah etmeye çalışırken boş olduğunu sandığı bir tabanca ile ateş eden Hüsrev, kaza ile Selma’yı vurup ölümüne neden olur.

İkinci perdede Hüsrev, kazadan beş ay kadar sonra Maçka’da ki kışlık apartman dairesinde annesine babasının intiharı hakkında sorular sormaktadır. Kazadan sonra iyice bunalıma giren Hüsrev büyük yalnızlık içindedir. Arkadaşı Doktor Nevzat, onu bir reklam aracı olarak kullanmak istemekte, Şeref ise olayı yayarak gazetesinin satışlarını arttırmaya çalışmaktadır. Bu kargaşa içinde babasının niye intihar ettiğini öğrenmeye çalışan Hüsrev, “ölümü” sorgulayıp ‘Yaratılış Sırrını’ çözmeye çalıştıkça deliliğe doğru sürüklenir.

Üçüncü perdede Hüsrev’in annesi oğlunun da babası gibi intihar etmesinden korkarak yalı bahçesindeki incir ağacını uşak Osman’a kestirir. Hüsrev, ağacı kestiren annesini, kendisine komplo hazırlayan dostları gibi düşman olarak görmeye başlar. Babasının portresi karşısında onunla konuşur, hezeyan halinde ölümden bahseder. Oyunun son tablosunda Hüsrev, kendisini bir devlet tımarhanesine götürmeye gelen hükümet doktoru, hastane gardiyanı, Nevzat ve Şeref’e teslim olur. *Bir Adam Yaratmak* eserinin karmaşık yapısının ana çatısı, ruh ve nefsi kutuplarını içinde barındıran, barındırmak zorunda kalan-insanın -eserdeki Hüsrev’in- hayat, ölüm ve içindeki sonsuzluk arzusunun bittiği noktada yaşamasına nasıl devam edebilirliği, edecekse, ne türlü bir anlayışa sahip toplum içinde etmesi gerektiği temeli üzerine kuruludur.

Bu açıdan bakıldığında *Bir Adam Yaratmak* cemiyet-fert ilişkisinin enine boyuna ele alındığı, bireyin varoluş krizi-buhranı içerisinde cemiyete sarkan tarafla duyduğu acılar ve cemiyetin, kendi başına bırakılan cemiyetin varoluş kaygısı güden ferdi bir nevi kusmasının, kasmaya çalışmasının da -eserin sonunda Hüsrev’in deliler hastanesine kapatılıyor oluşu- hikâye edilmiştir¹⁶.

¹⁵ A.g.y., s. 40-41.

¹⁶ Kabaklı, Ahmet. “Türk Edebiyatı”, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 36-37.

Eserde, Hüsrev yaşadığı toplumdaki hezeyanları en açık bir şekilde okuyucuya, seyirciye sunmaktadır. "Trajik İnsan tipi" diyebileceğimiz Hüsrev, varoluş kaygısının en derinini duyduğu için kendisine Sokrat gibi fikirlerinden ötürü cephe almış bir cemiyette yaşamak yerine tımarhanede ölmeyi yeğ tutar.

Bir Adam Yaratmak'ta üstad bir varlık kaygısının, metafizik bir ürpertinin, içinde bulunduğu zamanın insan ve toplum meselelerine cevap verecek bir dünya görüşünü demetleyecek bir fikir adamının sanat bahsindeki tavrını -*Tohum* piyesini saymazsak- toplu bir şekilde yansıttığı bir eserdir¹⁷. Eserdeki başkişi olan Hüsrev'in yaratmağa kalkınca en büyük Yaratıcıyı keşfetmesi ve kendini bildiğince Rabbinin azameti önünde "diz çok ey zorlu nefis önümde diz çök/heybem hayat dolu deste ve yumak" demek istemesinin tiyatro-hayat sahnesi önünde hikâye edilişi...*Bir Adam Yaratmak*, Üstadın, sonradan belirecek olan bir nevi eklektik diyebileceğimiz mizacının, bırakalım kavranılmasını birçok yazar tarafından tahayyül bile edilemez hususlara el atacak olmasının yoğunlaştırılmış hâlini de barındırır.

Necip Fazıl Kısakürek'in bu eseri William Shakespeare'in *Danimarka Prensi Hamlet* ile çokça karşılaştırılmış, hatta bu konularda birçok yazılar yazılmıştır. Fakat iki eser arasındaki mukayese fikri, tavrı, sadece eserin yayımlandığı ve sahnelendiği yıllar değil-ki zamanımıza kıyasla o günkü edebiyat ve sanat camiasının nispeten daha iyi kalemlere sahip olduğu söylenmesi muhakkaktır-tarih olarak daha yakın zamanlara kadar oluşu büyük bir ilgi çekicidir. Bugünlerde de maalesef daha çok maddi bakılan para, maddi değerler için temel ve gerçek değeri olan daha çok manevî, ilmi, derin manaları ikilemlerle derin bir gölgede vermektedir

Bir Adam Yaratmak'taki ilginç sahnelerden birisinin, dönemin meşhur kalemşörlerinden birini ne hale düşürdüğünden bahsetmezsek, mühim bir noktayı atlamış oluruz. Eserin üslubu hakkında bir parça fikir vermesi açısından, sebep olduğu ilginç hadiseyi daha sonra anlaşılacağından aşağıdaki bir alıntı parçayı nakletmekte fayda vardır. Bu diyalog, gazete patronu olan Şeref'in Hüsrev'i elde etmek isteyen karısı Zeynep'in, Hüsrev'e karşı beslediği hislerini apaçık dışa aşikâr ettiği bir anda, Şeref'in olay mahalline gelmesi üzerine arkadaki odaya saklanmasını takiben ortaya çıkmaktadır ve oyundaki en can alıcı hadiselerden birisidir. Zamanının üst tabakasının basit kadını tasvir eden

¹⁷ A.g.y., s.36-37.

Zeynep'in kocası Şerif, bu hadiseden önce Hüsrev'in ruh sıhhatinin bozulduğuna dair bir haber yayınlamıştır ve gazete Hüsrev'in elindedir:

“İKİNCİ PERDE – YEDİNCİ SAHNE (Şeref – Mansur[Hüsrev'in arkadaşı, muharrir/Tr] – Hüsrev) (Mansur paravananın yanı başında durur. Oradan gözleriyle takip eder. Şeref hızla Hüsrev'e yaklaşır. Ellerini uzatıp bir şeyler anlatmak ister gibi durur. Hüsrev'in elindeki gazeteyi görür. Hüsrev, gazeteyi elinden bırakır. Şeref, Hüsrev'in halinden ürkmüştür. Bir şey söyleyemez.)

HÜSREV – Ne yüzle geliyorsunuz buraya Şeref Bey?

ŞEREF – Teessürünüzü söylediler. Geldim. Neden bu infial? İzah eder misiniz?

HÜSREV – Anlamıyor musunuz?

ŞEREF – Anlamıyorum. Gazetede bugün çıkan şeylerden müteessir olduğunuzu tahmin ediyorum. Fakat hakkınız var mı?

HÜSREV – Demek hakkım yok!

ŞEREF – Elbette yok. Sizin gibi, herkesin tanıdığı, herkesin sevdiği bir insan, ne kadar alâka çeker bilirsiniz. Biz de öğrendiğimizi yazdık.

HÜSREV – (Kendisine gelmeğe çalışarak) Ben hiç bir okuyucu tasavvur edemem ki, başkasının bu türlü mahremiyetine tecessüs duyacak kadar ruh iffetinden sıyrılmış olsun. İftira etmeyin müşterilerinize!

ŞEREF – Okuyucu budur.

HÜSREV – Hayır, okuyucu bu değildir. Siz busunuz. Bir kere okuyucuyu tanıyorsunuz. Yüzünü, biçimini, isteklerini biliyorsunuz. Onun seciyesi üstündeki kıyasları, kendinizde arıyor ve buluyorsunuz.

ŞEREF – Farz edelim ki, böyle.

HÜSREV – Böyle olunca mesuliyeti üzerine alacak kadar benlik ve haysiyet sahibi olmanız lâzım.

ŞEREF – (İrkilerek) Hüsrev Bey, çok ileriye gidiyorsunuz. Sizi mazur görüyorum. Çünkü...

HÜSREV – Çünkü?

ŞEREF – Hastasınız.

HÜSREV – Güzel, belki hastayım. Yalnız şu anda beni hasta bilmeyin! Bu sözlerde hazmedilemeyecek bir şey buluyorsanız, onları sıhhatli bir adamdan, sıhhatli bir dakikasında çıkmış farz edin!

ŞEREF – Hüsrev Bey, rica ederim.

HÜSREV – Evet. Öyle farz edin! Mukabelenizi çok merak ediyorum. Hiç olmazsa mukabelenizde biraz şeref görmeğe muhtacım.

ŞEREF – (Bir adım geri çekilir. Mendiliyle terini siliyormuş gibi alnını ovuşturur) Hareketinize şimdi mukabele etmeyeceğim. Her şeyden evvel gösterin bana, suç bu hareketin neresinde?

HÜSREV – (Nefret dolu gözlerle, Şerefi uzun uzadıya tartar) Bir adam ki, içinin cehenneminde yanıyor; herkesin malik olduğu en basit müdafaa silâhlarını, maskelerini kaybetmiştir. Bu adamı, şunun bunun keyfini gıcıklamak için teşhir etmekte suç yok mu?

ŞEREF – Niçin olsun? Demek ki, herkes bu adamla alâkadar!

HÜSREV – Herkesin bu adamla alâkası, onda yalnız kendisine ait bir taraf, manevî bir fert hak ve mülkiyeti bırakmaz demek?

ŞEREF – Cemiyetin malı olan insanlar, şüphesiz ki biraz şahus mülkiyetlerinden feda ederler.

HÜSREV – Bu fedakârlık belki herkesle müşterek, dış çizgilere aittir. Onların ferdiyetlerindeki en mahrem maktaları herkese göstermekten sizi alıkoyan hiçbir duygunuz yok mu?

ŞEREF – Yok!

HÜSREV – (Sol elinin parmaklarıyla yüzünü taraklar. Suratı çatlayacak gibi) Yalnız bu tarzınız beni çıldırtabilir. Ben demek kimseyle müşterek ölçüsü kalmamış bir zavallıyım. Demek ben bu toprağın üstünde yaşamıyorum. Demek ki benim beynim, kimsede olmayan bir takım vehim nebatları yetiştiren bir hastalık tarlası! Allah'ım! Ya ben bir deliyim, ya karşımdaki adam insanın bakamayacağı kadar düşkün bir yaratılış"¹⁸.

Bunun gibi bir hayli uzun cemiyet, kişisel, manevi değerler, maddi-manevi çatışmalara, toplumsal yozlaşma ve bireysel bunalımlara, gerçek

¹⁸https://books.google.com.tr/books?id=RdiDAwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=necip+faz%C4%B1+k%C4%B1sak%C3%BCrek&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjfzNHWu_PaAhVFhSwKHfz8BwY4PBDoAQhTMAk#v=onepage&q=necip%20faz%C4%B1%20k%C4%B1sak%C3%BCrek&f=false

edebiyat ve dini, insani, değerlere vurucu göndermemelerle dolu olmasına rağmen *Bir Adam Yaratmak* gibi bir eserin yanında hayli aciz kalan bu incelememize devam ederken, tekrar belirtmek gerekir ki *Bir Adam Yaratmak* bu topraklar üzerinde yazılmış en iyi tiyatro eserlerinden biri olmalıdır ve kesinlikle de dünya çapında bir belagat harikasıdır. Hem olay örgüsü, hem de mükemmel diyalogları yönüyle çok mühim bir yere sahip olan bu eser, sahip olduğu derinlik ve ele aldığı mevzuları yönüyle şimdiden adını klasikler arasına yazdırmayı garantilemiş gibidir. Üstadın siyasi görüşünü tasvip etmeyen ve bu sebeple ona her daim önyargıyla yaklaşan insanlarca bile takdir edilen bu eser, bugün olduğu gibi hak ettiği ilgiyi hala göremese de bazı tiyatrolarda da marifetmiş gibi eserin metafizik yönü budanarak sergilenmiştir ve yine bugün olduğu gibi üstün bir sezgi ile şaşmaz bir hissiyatla iyiyi seçebilen mizaçların takdirlerinde kıyamete kadar yaşayacaktır. Not: Bu eser, 1977 yılında Yücel Çakmaklı tarafından filme aktarılmış ve Üstadın da beğenilerini kazanan bu yapım TRT'de yayınlanmıştır.

Sonuç olarak; Necip Fazıl, yirminci yüzyılda düşünce dünyamıza engin dehası, sanatı, aksiyonu ile insanlığı aydınlatmış ve yol göstermiş büyük bir dava, sanat ve fikir adamıdır. Onun döneminde yaşanmamışlık belki de şimdiki kuşağımızın en büyük manevi talihsizliği olarak yorumlanabilir. Bize düşen, onun engin fikir, düşünce ve mücadelesini iyi okuyup istifade etmek ve onun yarım bıraktığı binayı tamamlamaya çalışmaktır.

II. Bölüm: William Shakespeare ve Edebi Dehası

William Shakespeare (1564-1616) yalnızca İngiliz edebiyatında değil dünya edebiyatında büyük izler bırakmış bir edebiyat dehasıdır. Babası John Shakespeare'in aslı çiftçidir. 1550 civarında, yakın bir kasabadan göçüp gelerek Stanford'da yerleşmiştir. Anlaşılan her çeşitten mal satan bir bakkal dükkânı işletmeye başlamış, kendisinden zaman zaman zahire tüccarı, deri tüccarı, eldivenci filan diye bahsedilişini böyle izah etmek belki yanlış olmaz. Stanford'da yerleştikten beş altı sene sonra varlıklı bir aileden Mary Arden adlı bir kızla evlenmiştir. İlk iki kızları küçük yaşta ölmüş; William Shakespeare üçüncü çocuklarıdır. Vaftiz kaydının tarihi 26 Nisan 1564 olduğuna göre Nisan sonlarında doğmuştur. John Shakespeare'in kasabadaki itibarı gittikçe artmış. Belediye meclisine aza olmuştur; hatta bir

ara reis de seçilmiştir. William'dan sonra iki kızı ile üç oğlu daha olmuş. Kardeşlerinin hepsi de şairden önce ölmüştür¹⁹.

W. Shakespeare zamanla dünyanın en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilmeye başlar. Hâkim fikri şudur: dehası tabiattan geliyordu, sanatı kusurluydu, bilgisi kıttı; fakat 'insan ruhunu tanımakta' ve 'çeşitli tipler canlandırmakta' bulunmaz bir kudreti, kabiliyeti vardı. Oyunlarını bir arada çıkararak ilk tefsircisi, klâsik kaideleri bilmediği için tutmadığını ileri sürerek şairi müdafaa ettikten sonra, *Hamlet* ile *Electra* arasında şu mühim mukayeseyi öne sürmektedir:

Hamlet, Sophokles'in yazdığı *Electra* ile hemen hemen aynı konudur. İkisinde de genç bir hükümdar oğlu babasının intikamını almak işine girişir. İkisinin de anneleri aynı derecede suçludur, kocalarının öldürülmesinde elleri vardır, sonra da bu cinayetin katiliyle evlenmişlerdir. Yunan tragedyasının ilk kısmında Elektra'nın kederi insana çok tesir eder; fakat... oyunun son kısmında şair hükümdar kızı ile Orestes'e öyle şeyler yaptırır ki, insan tabiata ve sağduyuya aykırı bulur. Orestes'in eli annesinin kanı ile bulanır; hem bu barbarca iş sahnenin üstünde değilse bile o kadar yakınında işlenir ki seyirciler Clytemnestra'nın Aegisthos'u imdada çağırıldığını, oğlunu merhamete getirmek için yalvardığını duyuyorlar hem kızı, hem bir hükümdar evlâdı olan (ve bu vasıflarının her ikisiyle de daha asîl olması gereken) Electra ise sahnede durup, annesini öldürsün diye kardeşine gayret vermektedir. Bu halin insanda uyandıracığı dehşeti düşününce Clytemnestra hain bir kadındır, ölümü hak etmiştir; zaten hikâyenin aslında da oğlunun eliyle ölmektedir. Ama bu türlü bir hareketi sahnede göstermek, sahneye yaraşan şahısların gözetmesi lâzım gelen usul ve erkâna muhakkak ki aykırıdır. Aslında William Shakespeare de aynı yolda davranır. Hamlet de babasına Orestes kadar saygı ve sevgi besler, ölümünün intikamını almak kararı onunki kadar katıdır... annesinin suçundan duyduğu nefret de onunkinden farksızdır. Fakat şair, insanı hayran eden bir sanat ve muhakeme isabetiyle Hamlet'i annesine el kaldırmaktan alıkoymaktadır: böyle bir şeye meydan vermemek için babasının hayaletine, annesinden intikam almayı yasaklar: *Yalnız, Bu İş İçin Hangi Yola Başvurursan Vur, Sakın Annen Hakkında Bir Fenalık Düşünme; İçinden, Onun Zararına Olacak Bir Niyet Geçirme. Onu Tanrıya havale et; bırak*

¹⁹ Honan, Park. "Shakespeare: A Life", Oxford University Press, Oxford, 1998, s. 1-30.

onu kendi göğsündeki dikenler iğnelesin"²⁰ Dehşet ile korku denen şeyleri yerinde olarak birbirinden ayırt etmek işte budur. Bunların ikincisi tragedyalara uygun düşen bir duygudur, hâlbuki birincisinden daima dikkatten kaçınılmalıdır, şu muhakkak ki hiçbir dramcı seyircilerin zihninde korkuyu uyandırmakta dünyaca ünlü İngiliz yazar Shakespeare'den daha iyi başarılı olamamıştır. William Shakespeare'in Hamlet'e, oyunun üçüncü perdesinde söylediği "To be, or not to be– that is the question / Olmak ya da olmamak – işte mesele bu"²¹ tiradının Türkçe çevirisini ve içeriğini sunarsak. Yaygın kanunun aksine, Hamlet, bu tiradı elinde kuru kafa varken söylemez. O duruş, Hamlet, dostu Horatio ile birlikte bir mezarlıkta bulunduğu ve kralın eski soytarısı Yorick'in kafatasını eline aldığı başka bir sahneye aittir. İnsanın ölüme dair tereddütlerini güzelce özetleyen bu tirat, kitabın (oyunun) tamamı okunduğu zaman tam anlamına kavuşmaktadır. Aslında aşağıdaki Shakespeare'in Hamlet Oyun çeviri alıntısından da anlaşılacağı gibi Necip Necip Fazıl Doğuda; William Shakespeare de Batıda aynı insani çile ve ruh bunalımlarını yaşayıp, hissederek aynı mesajları evrensel olarak vermektedirler. Aşağıdaki çevirisi Selahattin Eyüboğlu'na ait şiir de bunu göstermektedir:

Var olmak mı, yok olmak mı, bütün sorun bu!
 Düşüncemizin katlanması mı güzel,
 Zalim kaderin yumruklarına, oklarına,
 Yoksa direktip bela denizlerine karşı
 Dur, yeter! demesi mi?
 Ölmek, uyumak sadece! Düşünün ki uyumakla yalnız
 Bitebilir bütün acıları yüreğin,
 Çektiği bütün kahırlar insanoğlunun.
 Uyumak, ama düş görebilirsin uykuda, o kötü!
 Çünkü o ölüm uykularında,
 Sıyrıldığımız zaman yaşamak kaygısından,
 Ne düşler görebilir insan, düşünmeli bunu.
 Bu düşüncedir uzun yaşamayı cehennem eden.
 Kim dayanabilir zamanın kırbacına?
 Zorbanın kahrına, gururunun çiğnenmesine,

²⁰ Shakespeare, William. "Hamlet", Low, Son & company, London, 1604, s. 60-61.

²¹ <http://mani-dar.blogspot.com.tr/2012/09/laurence-olivier-hamleti-canlandryor.html>. giriş tarihi:01.05..2018

Sevgisinin kepaze edilmesine,
Kanunların bu kadar yavaş
Yüzsüzlüğün bu kadar çabuk yürümesine.
Kötülere kul olmasına iyi insanın
Bir bıçak saplayıp göğsüne kurtulmak varken?
Kim ister bütün bunlara katlanmak
Ağır bir hayatın altında inleyip terlemek.
Ölümden sonraki bir şeyden korkmasa,
O kimsenin gidip de dönmediği bilinmez dünya
Ürkütme yüreğini?
Bilmediğimiz belalara atılmaktansa
Çektiklerine razı etmese insanı?
Bilinç böyle korkak ediyor hepimizi:
Düşüncenin soluk ışığı bulandırıyor
Yürekten gelenin doğal rengini.
Ve nice büyük, yiğitçe atılışlar
Yollarını değiştirip bu yüzden,
Bir iş, bir eylem olma gücünü yitiriyorlar ²².

Shakespeare'in *Hamlet* oyununda, yaşamın ve ölümün, varlığın ve yokluğun anlamı sürekli olarak değişen değer yargılarıyla birlikte değişiklik gösterir. "Her bir kavram, her bir değer, toplumsal ve evrensel ölçütlere göre farklı görünüm kazanır".²³ Oyundaki kadın erkek rollerine toplumsal cinsiyet kavramlarından, karakterlerin derinliğine de psikanalisttik yaklaşımdan yararlanarak bakıldığında, söylenen ile söylenmek istenenin farkları açığa çıkacaktır.

Hamlet, babasının ölümünün ardından, amcasının annesiyle evlenerek tahta geçmesiyle yıkıma uğrar, hem annesine hem de amcasına karşı aşırı bir kinle dolar. Üstelik amcası, babasını öldüren kişidir ve Hamlet bunu babasının hayaletinden öğrenir. İntikam almak istemektedir fakat oyun boyunca bir türlü eyleme geçemez bu durum, Shakespeare yorumcularının uzun süre kafasını kurcalamıştır. Hamlet' in annesine duyduğu kin, nefret ve düşmanlık, babasına yaptığı ihaneti hazmedememekten mi, yoksa bilinçaltında duyduğu derin aşk ve kıskançlıktan mı kaynaklanmaktadır? Görünürde babasının intikamını

²² <http://mani-dar.blogspot.com.tr/2012/09/laurence-olivier-hamleti-canlandryor.html> giriş tarihi:01.05..2018

²³ Shakespeare, W. "Hamlet", Çev., Bülent Bozkurt, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 14.

almak ister gibi bir tavır olsa da, eylemsizliği bu noktada kafa karıştırır. Freud' a göre, yasaklanmış bir şeyi yapma dürtüsü hisseden kişi, kaygı yaşar ve bunun sonuçlarını azaltmak/önlemek için savunma mekanizmalarını kullanır. Bunların en temeli de "bastırma" duygusudur. Bastırmada utanç, suçluluk ve öz değersizliğe yol açan anılar genellikle bastırılır. Bütün erkek çocukları annelerine duyduğu cinsel ilgiyi, babalarına ise duyduğu rekabet ve düşmanlık duygularını gerçekleştirmeleri halinde ortaya çıkacak acı sonuçlardan kaçınmak için bastırır. Bunun nedeni, Freud' un Oedipus kompleksi²⁴ ile açıklanmaktadır. Bu karmaşık duygu adını, mitolojik bir öyküden alır. Oedipus, bilmeyerek babasını öldürüp öz annesiyle evlenir. Gerçeği öğrendiğinde ise vicdan azabından gözlerini çıkarır ve kendini sürgün eder. Freud' un ortaya attığı Oedipus kompleksine göre, erkek çocuk babasına benzerse annesinin onu da seveceğini düşünür ve bilinçaltında babasını rakip olarak görür²⁵. Hamlet, annesine olan aşkını içine bastırır, eylemsizliğinin nedeni de, zaten bilinçaltında rakip olarak gördüğü babasının ortadan kalkmış olmasıdır. Fakat yine de bu kompleksin bir sonucu olarak çocuk, bu Ödipal çatışmayı babasıyla özdeşleşerek atlatır ve sonra hissettiği duygulardan dolayı suçluluk duyar. Hamlet de suçluluk duygusuyla amcasına düşmanlık besler. Durumun iyi mi kötü mü olduğu konusunda ikilemler yaşamaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak; Necip Fazıl Kısakürek, her ne kadar Batının yanlı tüm dünyaya genelde tek ve en önemli bir değer olarak gösterdiği ünlü İngiliz oyuncu W. Shakespeare karşısında Doğulu, sönük bir yazarmışçasına kalmış gibi görülse de yirminci yüzyılda düşünce dünyamıza engin dehası, sanatı, aksiyonu ile insanlığı aydınlatmış ve yol göstermiş büyük bir dava, sanat ve fikir adamıdır. Her ikisi de farklı kültürlerin dehalarıdır. Oğuz²⁶ kültürün bireye ait psikolojik, psiko-sosyal ve felsefi gerçekliklerini barındırdığını aktarır. Necip Fazıl'ın ele aldığı ruh hezeyanları, eser ve fikirlerini, yalnızlıklarını Shakespeare karakterleriyle karşılaştırıldığında sönük görmek ve göstermek; sömürgeciliğe edebiyat ve kültür alanlarında da her alanda olduğu gibi haksız, yanlı maddi güçlerle tüm Dünyaya tek yönlü

²⁴ Freud, Sigmund. "Beyond The Pleasure Principle", Dover publications New York, 2015, .13.

²⁵ A.g.y., s. 13.

²⁶ Oğuz, Ayla. " Ambivalence And In-Betweenness In Hanif Kureishi's The Buddha Of Suburbia And Doris Lessing's Victoria And The Staveney's" JASSS International Journal of Social Science Cilt 6(3) , 2013/Mart:1277

yansıtan, hükmetmeye çalışan Batıya büyük bir özveri vermekten, yanlı bir hayranlıktan başka bir şey değildir.

Bu anlamda Oğuz²⁷ (2015) kültürün imgelerle dolu olduğunu insanları etkilediğini ve benlikleri şekillendirdiğini aktarır. Bu durumun gerçek ayrıntıları da belki de aynı hisleri farklı yönlerden yaşayan ve yansıtan bu iki edebiyatçı ve eserlerini karşılaştırmalı ve detaylı bir şekilde okuyup, gerçek değerlerini yansız ele alıp eleştirel bakmaktan geçmekte ve Türk akademisyenler, okurlar olarak Necip Fazıl'ı tüm dünyaya gerçek değerleriyle, yansız ve ivedi olarak her alanda tanıtılıp ele alınmasından geçmektedir.

Kaynaklar

- Aksal, Ali Haydar. Necip Fazıl: Büyük Doğu Irmağı, İnsan Yayınları, İstanbul, 2007.
- Çalışkan, Âdem. "Necip Kısakürek'in 'Çile' Adlı Şiiri Ve Çözümlemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9 (42), 2016/Şubat:68-107.*
- Freud, Sigmund. *Beyond The Pleasure Principle*, Dover publications New York, 2015.
- Honan, Park. *Shakespeare: A Lif*, .Oxford University Press, Oxford, 1998.
- Kısakürek, Necip Fazıl. *İdeolacya Örgüsü*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2017.
- Oğuz, Ayla. "Ambivalence And In-Betweenness In Hanif Kureishi's The Buddha Of Suburbia And Doris Lessing's Victoria And The Staveney's", *JASS International Journal of Social Science Cilt 6(3), 2013:1275-1283.*
- Oğuz, Ayla. "Reflections of cultural Conception of Self in Zadie Smith's the Autograph Man", *İnönü Üniversitesi Uluslar arası Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 4 (2), 2015: 11-20.*
- Oğuz, Ayla. "Doris Lessing'in Yaşlı Şef Mıslanga'sına Sömürgeci Göndermeler", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Dergisi Cilt 5 (2), 2017/II: 87-94.*
- Öz, Asım. Saatçi Musa, Beyan Yayınları, İstanbul, 2010.

²⁷ Oğuz, Ayla. "Reflections of cultural Conception of Self in Zadie Smith's the Autograph Man", *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 4 (2), 2015: 11-22.*

Sarı, İbrahim. Üstad, Necip Fazıl Kısakürek, Nokta Yayınevi, İstanbul, 2016.

Shakespeare, W., Hamlet, çev. Bülent Bozkurt, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.

Shakespeare, W. Hamlet, Türkçesi: Sabahattin Eyüboğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sekizinci Basım, İstanbul, 2012.

Shakespeare, W. Hamlet, Low, Son & company, London, 1604.

Tosun, , Yusuf, Büyük Doğu Ufku: Necip Fazıl Kısakürek, Yarın Dergisi, Mayıs/1983.

İnternet Kaynakları

Kısakürek, Necip Fazıl. Öfke ve Hiciv, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2014. E-kitap
<https://books.google.com.tr/books?id=iwiEAwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false> giriş:05.05.2018

<http://mani-dar.blogspot.com.tr/2012/09/laurence-olivier-hamlet-i-canlandryor.html>. giriş tarihi:01.05..2018

Kısakürek, Necip Fazıl. Bir Adam Yaratmak, Büyük Doğu Yay. İstanbul, 2014:https://books.google.com.tr/books?id=RdiDAwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=necip+faz%C4%B1+k%C4%B1sak%C3%BCrek&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjzNHWu_PaAhVFhSwKHfz8BwY4PBDoAQhTMAk#v=onepage&q=necip%20faz%C4%B1%20k%C4%B1sak%C3%BCrek&f=false giriş tarihi:20.04.2018.